

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a :
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si strainetate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU :

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienn
cam 150 cuvinte 3 fl ; pana la 200 cuvinte 4 fl ;
si mai sus 5 fl v. a

Correspondentiele sè se adreseze Redactiune.

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Èr banii de prenumeratiune a

TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD

Deputatiunea clerului bisericeii nóstre inaintea Majestàtii Sale in Oradea-mare.

Publicàm in cele ce urmèza in traducere autentica discursulu pronunsiatu de Escelenti'a S'a parintele Archiepiscopu Miron Romanulu la 29 August v. inaintea Majestàtii Sale in Oradea-mare, precum si prégratiosulu respunsu alu Majestàtii Sale.

*Majestatea Vóstra cesarea si apostolico-regésca !
Prea gratiósse Dómnne !*

Venim in numele bisericeii greco-orientale romane din patria se ve salutam pre Majestatea Vóstra cu cel mai profundu respectu omagialu in acest punctu estremu al provinciei nóstre metropolitane, si in tintutulu acest'a locuit in mare parte si de credinciosi de ai nostri, pe care Ve indurati preagratiosu ai ferici cu preainalt'a cercetare pentru astadata din consideratiuni mai alesu la brav'a armata a Majestàtii Vóstre.

Facem acést'a cu o prea rara bucurie sufletésca ; o facem in alipirea traditionala si in credinti'a ne-franta, cu care biseric'a nóstra a fost totdeuna catra Majestatea Vóstra, regele nostru glorios domnitoriu si catra preainalt'a dinastie ; in fine o facem in acea firma credintia, ca apretiind preagratiosu iubirea de patrie si devotamentulu spre sacrificii alu bisericeii nóstre nationale, pre langa acestea inse si insistenti'a ei la interesele sale bisericesci si nationale, juste, ecuitabile si in total modeste, Ve veti indurá Majestatea Vóstra preagratiosu a face, cá biserice'a nóstra si in generalu poporulu nostru, poporulu roman din patria se fie si in viitoriu partasiu acelei fericitóre iubiri, acelei ingrigiri si scutiri parintesci, care si in trecut a avut biserice'a fericierea de a o esperiá cu gratitudine in dile bune si rele.

Si pecand cu celu mai profundu respectu omagialu depunem la piciórele Majestàtii Vóstre acésta

nóua arvuna a neclatitei credintie de suditi si a simtiului patriotic, pe atunci cu pietatea, care se renouiesce in tóte dilele in ritualele nóstre bisericesci, imploram binecuventarea lui Ddieu preste august'a persóna a Majestàtii Vóstre, preste cas'a preainalta domnitóre, si preste scump'a nóstra patrie, la a careia bunastare si prosperare voim se conclucram totdeuna in rend cu celelalte bisericeii din patria.

(Romanesce) Se traiésca Majestatea S'a preagratiosu nostru monarchu !

La acésta cuventare Majestatea S'a a respuns :

Primesc cu placere presentarea DVóstre omagiala si incredindu-me in sentimentele sincere ale DVóstre catra tron si patria, sum convins, ca si de acum inainte totdeuna numai aceste sentimente vor conduce pe clerul greco-oriental roman in chemarea sa. Ve asigur deci cu placere de scutirea si nealterat'a mea bunavointia fatia cu biserice'a DVóstre.

Carier'a comerciala la noi, la romani.

Inainte vreme si pana bine de curend erau prin multe orasie din tíera câte o seama de credinciosi de ai nostri, cari se ocupau cu negociulu. Multi dintre acesti ómeni erau ómeni cu stare, ómeni cu fric'a lui Ddieu, cari sacrificau bucuros din avutulu lor pre altariulu Domnului, contribuind bucuros la zidirea si infrumsetiarea bisericeilor nóstre.

Monumente frumóse ale pietàtii acestor ómeni au remas pana in diua de astadi cele mai frumóse sante bisericeii din Metropoli'a nóstra, cum sunt : biserice'a din Oradea-mare, Lipov'a, Lugosiu etc.

Astadi acésta clasa de ómeni a disparut aprópe cu totulu. Sunt fórtie putieni credinciosii nostri, cari se mai ocupa cu negociulu, cu acésta cariera, carea la tóte popórele de cultura representéza o putere in viéti'a sociala.

Ne întrebăm, cum de a disparutu din orasiile din țiera clas'a negutietorilor nostri ?

Si aflăm cu deosebire doue motive, si anume :

a) cand dupa anulu 1848 am pornit si noi, romanii din acésta țiera pre calea, cá se-ne insusim cultur'a apuseana, ne lipseau aprópe tóte ; si forci'a inaintasilor nostri a fost îndreptata cu deosebire de a cresce o inteligintia, carea se reprezenteze, si con-duca poporul in statu si in biserica ;

b) In timpul din urma prin punerea in aplicare a novelor inventiuni s'a schimbat cu totulu im-prejurările mai cu seama comerciale si industriale ale țierii. Negotiulu dupa practic'a si sistem'a ve-chia nu s'a mai putut sustiené ; si negutietorii no-stri, din betrani, respective urmatorii lor, de buna seama nu s'au sciut aflá in nou'a situatiune, creata prin schimbarea imprejurárilor.

Langa acést'a se mai adaoge apoi faptulu, ca noue, romanilor ne-a lipsit in trecut, si ne mai lipsece si astadi unu organismu cu o putere, carea se conduca desvoltarea vietii pre tóte terenele ; si desvoltarea nóstra, crescerea in genere a poporului romanu din acésta țiera s'a facut pana acum mai mult numai in modu partialu, decât cu unu planu bine determinatu. Astfeliu din satulu, in carele am a-vutu unu preotu vrednicu, seau unu bunu invetiatoriu, seau unu altu omu inteligentu zelosu, au umblat câte unu numeru de prunci la scóla, la orasiu, au invetiat carte, dar carier'a lor o-a decis mai multu întemplerarea si posibilitatea, decât unu planu bine determinatu.

Lips'a organismului, de carele vorbim, o-a sem-tit in mesura fórte mare fericitulu Metropolitu Si-agun'a. Acestu omu mare, carele cu unu ochiu ageru a prevedint cele ce au se urmeze a lucrat intréga viéti'a, cá se creeze din biserica acestu organismu, acésta putere, carea se conduca desvoltarea poporului pre tóte terenele vietii. Cu multe si mari greutáti si adeseori luptand chiar cu proprii sei credintiosi a succesu acestui nemuritoriu omu se-ne intrunésca in Metropolia pre toti romanii din acésta țiera, si se-ne dea in biserica organismulu de astadi.

Au trecut deja multi ani dela mórtea fericit-ului Siagun'a ; si desi este faptu, ca in acestu timpu pentru desvoltarea nóstra ulterióra s'a facut multu ; dar nu s'a facut totulu, si anumit pre terenulu des-voltării economice a poporului nostru s'a facut dupa noi mai putien, decât ceea ce s'ar fi putut, daca ochii nostri s'ar fi îndreptat mai multu pre acestu terenu.

Totulu, ce s'a facut pre acestu terenu in anii din urma se reduce la infintiarea câtorv'a reuniuni pentru crescerea de industriasi mici si la infintiarea si sustienerea unei scóle comerciale in Brasiovu. Re-uniunile pentru crescerea industriasilor au facut ceea ce a putut ; dar scól'a comerciala din Brasiovu, carea este fórte bine organisata nu este nici pre departe

cercetata si imbratisiata de elevi in mesur'a, carea o merita carier'a comerciala. Ba póte ca despre esis-tenti'a acestei scóle in multe pãrti locuite de romanii omenii nu au nici cunoscintia, desi acésta scóla a crescut si pana acum ómeni, cari sciu se traiésca cu demnitate in lume.

Apoi daca privim preste satele nóstre aflăm, ca pe poporul nostru lu-provede cu cele trebuintióse, cu victualie si altele negutietori streinii, cari cu ne-gotiulu micu si-crescu familiiele bine, si facu averi insemnate.

Ne întrebăm pentru ce ? Si nu putem se res-pundem alt'a, decât, ca n'am gandit, si nu ne-am ocupat cu acésta cestiune, deci ea merita tóta aten-tiunea.

Este faptu, ca unu poporu nu se póte desvoltá cu destulu succesu, pana cand este restrensu numai la o singura ocupatiune, la unu singuru ram de cascigu, si pana cand fortiele lui se baséza nu-mai pre o singura clasa de ómeni, precum este acést'a pana astadi la noi, cari intru sustienerea tuturoru institutiunilor nóstre de cultura suntem avisati numai si numai la denariulu plugariului. Si deci ochii nostri trebuie se-se îndrepteze si a-supra celorlalte ramuri de cascigu ; ér cá se-o putem face acést'a trebuie se incepem cu ceea ce au inceput tóte popórele, cu studiulu si popula-rizarea principiilor economiei nationale caror'a atât in institutele nóstre pedagogice-teologice, cât si in scólele elementarie se-le dãm atentiunea si impor-tanti'a, ce o merita ; ér acést'a se-o facem cu atât mai vèrtos, cu cât, — daca la noi remanu unele si altele nefacute, — caus'a nu este intru atât'a lips'a de bunavointia, pre cât este lips'a de indemanare.

Ne trebuie mai multa indemanare pentru cá se vedem, si se aflăm modulu, dupa care se trecem dela uniculu ramu de cascigu, dela plugari'a de as-tadi si la industria sí la comerciu.

In ambe aceste ramuri vom intempiná inse o mare greutate in lips'a de capitale. Si pentru ca vor-bim astadi chiar de comerciu si de carier'a comer-ciala ni-se va poté observá, ca fara capitalu nici nu poti eugetá la comerciu. Cu tóte acestea, asia credem noi, ca nu smintim, daca in faci'a acestei nimerite obiectiuni constatám, ca comerciulu este de doue so-iuri: este comerciu micu si comerciu mare. Si precum tóte întreprinderile mari de astadi s'au desvoltat din inceputuri mici : tocma asia s'a desvoltat si comer-ciulu mare din comerciulu micu. Si deci inceputulu lu-vom poté face in acésta directiune, daca vom in-cepe cu comerciulu micu, pentru carele nu trebuiescu capitale atât de insemnate, cá se nu le putem aflá si avé.

In modu sporadicu au inceput unii ómeni de ai nostri a-se ocupá cu acestu ramu prin unele comune, si mergu bine inainte. Pentru a deschide unu du-gheanu intr'unu satu este de ajunsu unu capitalu de

câtev'a sute de florini, cam pre cum este satulu de mare, si precum sunt trebuintiele ómenilor; ér acestu soiu de negociu condusu de unu capu luminatu si desteru este celu mai rentabilu. Dovéda despre acést'a ne servesce faptulu, pre carele toti l'am vediut, ca in multe comune de ale nóstre s'au asediat astfeliu de negutiatori si dughenari mici si cu capitale nensemnate, cari in scurta vreme au facut stári frumóse. Ceea ce au potut face altii pre acestu terenu vom poté face de sigur si noi, daca vom gandi asupra acestui lucru; ér gandi asupra acestei cestiuni este chiamarea scólei si bisericeii si a administratiunei bisericesci-scolarie.

Viéti'a si scrierile episcopului Ciril din Ierusalim.

Dintre parintii bisericesci si scrietorii grescesci de rangul prim din restimpul infloririi literaturii patristice, dupa ordinea cronologica, si totodata ca si cel mai vechiu contimpurean al s. Atanasie, urméza a se aminti episcopul Ierusalimului, Ciril. Nascut in Ierusalim, cam pe la an. 315, in vârsta abia de 20 de ani a devenit diacon, la an. 335; ér 10 ani mai târdiu, la an. 345, a fost ivotonit intru presbiter. Dela an. 350 pana la finea vietii sale, an. 386, a pastorit, ca episcop, cu mult zel si cu rara prudentia biserice'a Ierusalimului. Dar in cei 35 de ani ai episcopiei sale mai mult de 15 ani a petrecut in esil. Cea mai de aprópe cauza a esilareii sale a fost neintielegerea cu mitropolitul seu **A c a c i u** dela Cesarea Palestinei. Anume, Ciril fiind omul oportunitáti, in cért'a ariana s'a gerat de ortodox moderat, ba dupa unii chiar se fi inclinat spre semiarianismu; drept aceea arieni, cari pe la mijlocul secl. al IV-le au ajuns la putere, 'l asiédia pe Ciril, de episcop al Ierusalimului. Acest'a dupa-ce s'a vediut in scaunul episcopesc, in curénd a manifestat in tóte lucrarile sale o aderenția sincera, neprefecuta si din inima la drépt'a credintia; deci mitropolitulu **Acaciu** a inceput a-l persecutá cu atát mai vertos, cu cât Ciril, in urm'a întâietatii, ce a dat sinodulu prim ecumenic (canonulu alu 7.) bisericeii din Ierusalim, cautá se se emancipeze de sub jurisdictiunea mitropolitului seu. Vendiénd Ciril cu ocaziunea unei fómete cumplite vasele si vestmintele bisericesci, cari n'au fost neaparat de lipsa, pentru de a veni in ajutoriul seracilor, **Acaciu** luánd indemn dela acést'a procedere „arbitrara“ 'l depune din demnitatea episcopesca la an. 358. De si sinodul din **S e l e u c i ' a** Isauriei 'l declara pe Ciril de nevinovat si hotaresce restituirea lui, cu tóte aceste elu nu si-a potutu reocupá scaunulu seu, pentru-ca **Acaciu** a castigatu pe imperatulu **Constantiu** pe partea sa, carele apoi a si anulat decisiunile sinodului din **Seleuci'a**. Abia dupa patru ani, la an. 362, sub sucesorulu lui **Constantiu**, imperatulu **I u l i a n**, apostatulu (361—363) s'a

reñtorsu Ciril la scaunulu seu episcopescu, pre carele l-a reocupat apoi pana la an. 367, când sub imperatulu **V a l e n s**, prin uneltirile arienilor a fost scos de nou si trimis in esil. De astadata a trebuit se petréca in destierare 11 ani, pana dupa mórtea imperatului, la an. 378, când a fost rechemat si reasediat in demnitatea sa. A mai luat parte la sinodul al doilea ecumenic tienut la an. 381, unde atitudinea sa ortodoxa si resoluta a fost recunoscuta si laudata de toti. Aici in sinod s'a impacat definitiv cu aderenții invingetorii ai „**omousiei**“ niceane. Dupa sinod a mai trait cinci ani, pana la an. 386.

Ca scrietoriu bisericesc este el fórte renumitu, nu atát prin multimea scrierilor sale, cât mai vârtoș prin insemnatatea lor dogmatica. Locul onorific intre scrietorii de rangul prim din secl. al IV-lea, l-a dobendit Ciril, prin scrierea catecheselor sale, la numer 23, dimpreuna cu o **procatechesa**. Tóte aceste sunt nisce cuvéntari séu prelegeri, cari le-a tienutu el, ca presbiter, catechumenilor sei, in an. 348. **Procateches'a** si 18 catechese sunt rostite in timpul quadragesimei (paresimi, postul cel mare) pana la Pasci, catra candidatii tainei botezului, intitulate: **Πρὸς τοὺς φωτισμένους** (**Ad Competentes**); ér 5, cari tractéza despre botez, mir si eucharistie sunt tienute in decursul septemanei luminate tot inaintea aceluiași auditoriu inse dupa primirea s. botez, in nóptea invierii Domnului. Tóta invetiatur'a credintiei este espusa in aceste 23 de catechese, deci ele ni sunt unu monument fórte pretios in privint'a doctrinei bisericesci din secl. al IV-lea. Stilul, in care sunt scrise, e clar si nemaestrit, numai ici colo ia un avént mai inalt. E caracteristic, ca cuvéntul „**omousios**“, carele erá atat de urgisit inaintea arienilor, nu 'l intimpinam de fel in intrég'a sa lucrare. Pe acést'a impregiurare 'si radima unii socotinti'a, ca Ciril nu numai erá unu dintre ortodocsii moderati, cari cautau se evite tot ce erá odios inaintea contrarilor sei arieni, ci chiar incátva ar fi si inclinat la semiarianism, pe timpul când a scris catechesele sale, si numai mai târdiu, ca episcop, ar fi devenit ortodox mai pronuniat. — Afara de aceste scrieri capitale ale lui Ciril, mai avem dela el o **omilie** asupr'a pericopei din evangeli'a lui Ioan, in carea se vorbesce despre paralticul, carele a avut 38 de ani in ból'a sa; apoi si o **epistóla**, ce ar fi adresat-o el imperatului **Constantiu**, si in carea ar fi raportat imperatului despre o aretare minunata, in form'a unei cruci lumínóse si fórte stralucite, pe ceriu, carea s'ar fi vediut in Ierusalim, in an. 351. Autenti'a epistólei se trage la indoiéla, acum si din motivul, ca cuvéntul „**omousios**“, pe carele l-a evitat Ciril in catechesele sale, aici e fórte des intrebuintiat.

Dr. Tr. Puticiu.

Increstinarea Romaniloru.

1) Causesele celerei propagării a le religiunei crestine între romanii pagâni.

(Continuare.)

Mare au trebuitu se fie fost numerulu crestiniloru romani in Daci'a — dice Petru Maior — de vestea lor au patrunsu pana in Afric'a unde locuia Tertulian, si de nu toti a buna séma partea cea mai mare au trebuitu se fie crestini! Apoi continua, unii scrietori streini, intru cari si Engel parandu-i reu, că Daco-romanii se aiba asia inceputu vechiu pentru primirea credintiei lui Christosu, precum vediarum din Tertulian, in comentati'a despre espeditiunile lui Traianu la Dunere fatia 278. dice „că se teme, că intru acele multe locuri ce-le numera Tertulian intru cari si Daci'a in care numele lui Christosu imperatieste, se nu fie prêmărit adeca esagerat“ De Dacia in initio seculi III-a post Christum, religionis ab eo institutae principiis imbuta exstat illustris locus Tertuliani adversus Judeos, in quo vere ortamen ne multa magnifice magis quam vere pronuntiata sint.“

Adeca: Engel dice: că Tertulian n'a grait adeverul ci au mintit, numai c'a se nu lese acésta glorie stralucita romanilor. Ceea ce despre un barbat, cu unu asia caracter firmu, cu cunosciintie late, cum au fost Tertulian nu se pote presupune! deja cand dice, că între Daci — romani — in suta a doua au fost latita si primita credintia lui Christos, urméza, că acelu lucru i-a fost binecunoscut au Tertulian, alt-cum lar fi potutu face de minciuna Judei in contra carora au scris si nu ar fi asteptatu ca dupa 17 secle se apere Engel causa lor.

Si intr'alt locu face Tertulian marturisirea acésta despre romani crestini. „De eri suntem, si tóte ale vostre li-am umplut, urbele, insulele, cetatile, municipiile, adunarile, castrele, tienuturile decuriile, palatul, senatul, forul, vóue numai singur templele v'am lasat“. Hesterni sumus et vestra omnia implevimus, urbes, insullas, castella, municipia, conciliabula castra, ipsa tribus, decurias, palatum, senatum forum, sola volus relinquimus templa.“

Asertul lui Tertulian 'l aproaba si urmatorii scriitori contimpuranî din suta a II-a, anume: santul Iustin Filosoful si martirul, in Dialogul cu Trifon: „Nici unu feliu dice nu este nici de a Grecilor, ori de a Varnarilor, sau cu ori ce nume. se numesca, au de Amacsabiilor, cari locuescu in care, au de a nomadiloru cari nu au case. au de a Scenitelor, cari pascand vite locuescu in corturi, nici un feliu de genu uman nu este, in carele se nu se faca prin numele lui Isusu celui restignitu rugaciuni si multiemire, totolui si creatorelui tuturor. „Nullum omnino genus est, sive Graecorum, sive Barbarorum, sive quolibet nomine appellentur, vel Hasnaxabiorum, qui in plaustribus degunt, vel Nomadum, qui domibus

carent, vel Scenitorum, qui pecora pascentes, habitant in tentoriis, nullum inquam eiusmodi genus est, in quo non per nomen crucifixi Jesu preces, et gratiarum actiones, Patri et Creatori universorum fiant.“

Asemenea Eusebiu in adeverirea evangelica marturiseste despre apostoli: „Altii au venit la imperatii Persilor, altii la neamul Armenilor, a Parthenilor, si altii la a Scitiler, unii si la insusi marginile pamentului, si la tienutul Indienilor au resbatut, mai in colo altii din colo de Ocean, au trecut la insulele acele care de chiama a Britanilor.“ „Alios Persarum regnum, alios Armenorum, Parthorum, alios nationem, item, alios scithorum, quosdam etiam ad ipsos terrae venisse fines, Indorumque regionem peretrasse, alios porro trans Oceanum evasisse ad eas insulas, quae Britannicae vocantur.“

Si Santul Ioanu Gura de Auru, in omili'a despre laudele Apostolilor, in specie despre alui Pavel dice „ca cu mare succesu si rezultat au predicat evangeli'a santii Apostoli, mai in timpu de treidieci de ani“ si pre Romani, si pre Persi, si pre Cartheni, si pre Mideni, si pre Indieni, si pre Scithi — romani — si pre Sauromate, si pre Agareni, si mai pre tot genul omenescu, ii baga sub iugul veritatii.“ Vix triginta annorum spatio, et Romanos, et Persas et Parthos, et Medos, et Indos, et Scythes, et Sauromatos, et Saracenos et omne prorsus humanum genus sub jugum mittit veritatis.“

Era santulu Grigorie Niseanul in cuventulu despre santulu Stefan dice: „Aceea mare unelta a bisericiei santulu Pavel cu manie si cu amenintiari dela diavolulu intrarmatu asupra insusi intrarmatoriului intórce armele alungandu-lu din tóta lumea, inea nici unu locu n'au lasat, unde se nu fie ajuns credinti'a crestinesca, de aceea Egiptenii, Siriani, Parthenii, Mesopotamii, Italianii, Galli, Illirii, si Macedonenii cunoscu pre Christos, si depretutindenea tóte némurile, alergatorulu seu cuvent le aduce la credintia“. Ita magnum illud Ecclesiae instrumentum Paulus, ira minisque a diabolo armatus, adversus ipsum armatorem tela vertit, ex omnium exterminans orbe terrarum ut nullum relinqueret fidei, in accesum, hinc, Egiptii, Siro, Parthi, Mesopotamitae, Itali, Galli, Illyri et Macedones Christum agnoscunt et omnes undique gentes, termo percurrens ad fidem perducit.“

Pre langa aceste se mai potu produce, Origen, Athana, Arnobiu, Lactantiu, Ieronim si altii, din carii luminat că sorele se vede ca inea din timpul Apostolilor era fôrte latita credinti'a lui Christos între romani, cu cat mai virtos pana in secululu lui Tertullian, au dora toti acea santi parinti si scrietorii antichi, cari nu almintrea graesc de cum au scris Tertullian, vei dice ca au mintitu? ugi! Esclama Petru Maior.

Caus'a si motivele pentru care s'au latitu asia de iute crestinismulu între coloniile romane din Dacia, au fost precum am disu politica de statu a romanilor care n'au voitu se privésca statulu de atatia civi romani, dara crestini, ei le-au designatu unu locu de scapare (asilu) si i-au trimisu si esilatu acolo; acelu locu de asilu au fost Dacia! Si cand totu imperiulu romanu s'au prefacutu intr'o scalda din sangele varsatu a martiriloru crestini nevinovati precum: in Asi'a, Afric'a, Itali'a, Spani'a, Britani'a si altele, pre atunci nicairi nu cetim ca aceste persecutiuni teribile se se fie aplicatu si in Daci'a, si mai aprópe asupra coloniilor Romane, ei din contra acestea ducea o viétia, de totu fericita si pacinica crescédu din di in di in numeru si avere, de unde Daci'a cu nume generalu se numea „Dacia felix“ Dacia fericita; si Dacia lui „Augustu“ Dacia Augusta.

Si intr'adeveru in epoc'a dela 105—274 Dacia Traiana au fost provintia cu totulu romana, unde Incutorii ei se bucurau de dreptulu romanu al municipiului. Aici se aflau dupa Ptolomeu si tabl'a Peutingeriana la 70 de cetati cu colonii romane. Ulpian vorbindu despre aceste colonii ale Daciei dice: „Si in Daci'a coloni'a Zernenilor, erá fundata de divulu Traian, are drept Italicu, si Sarmisegetus'a are tot acelasi dreptu, asemenea si coloni'a Napoc'a si Apulu si satulu Pataviciu, care colonii au primitu dreptulu dela divulu Sever pre care colonii dimpreuna cu cele mai sus atinse imperatulu Deciu le-au mai inmultitu cu colonii nóue, adeca mai adusera romani (crestini) preste cei vechi ce erau in Daci'a precum se póte vedea in inscriptiunile lui Seitbert Nro 37 la Petru Maior pag. 24

Acum pre aceste locuri unde se aflau atatea colonii romane, cea mai mare parte crestine, si atatea cetati in cari infloreau art'a, cultur'a, civilizatiunea si crestinismulu Roman, erá imposibilu se nu existe biserici si Episcopate organizate, precum vediuram sub Clemente, caci Daci'a Traiana erá patri'a naturala a crestinismului, care au imbratiosiatu pre Crhistos in fasie, cu aceeasi ardore in contr'a persecutiunilor Cesarilor prepotenti Romani, cu care ardore vedem, ca l-au aparatu in urma in contra Tatariloru Turcilor si Ereticilor!

Unde anume au fost acele Episcopii? In lipsa de documente nu putem sci cu certitudine, este inse probabilu, ca vechi'a capitala Sarmisegetusa, nomenclata de romani Ulpia Traiana, au fost si scaunulu arhiepiscopalu, care se numera între scaunele autocefale. Atáta scim, Daniil Pape-Brochiu ca la sinodulu dintái de atóta lumea din Nicea la anulu 325 a fost si „Teofil al metropoliei Gothiei Episcopu“. Ci de au fost metropolie in Goti'a dice Pape Brochiu, au n'au debuitu se fie si Episcopii supuse metropoliei? dreptu aceea si Episcopi mai multi, dóra in ordine necurmata, tocmai de pe vremea santului Apostolu Andreiu, carui'a Scythia i-sa dat cu] sórte, cand au impartitu apostolii lumea între sine ceea ce din traditie séu predanie de obste crede biserica.

Aci sub Goti'a se intielege Daci'a Traiana, care pre acel timp era cuprinsa de ei si in domeniul lor si dela cuceritori se numia Goti'a, si metropolitul Gotiei, inse

n'au fost Goti de neam, ei romani caci Gotii afara de putieni ensi carii primisera crestinismul dupa invingerea raportata asupr'a lor de marele imperat Constantin la 319, numai la anul 376 dupa alungarea lor prin Huni, in imperiul romanu preste Dunere primira cu totii crestinismul, prin urmare cu 50 de ani, dupa conciliul dela Nicea, dara de amu concede ca toti au primit crestinismul la 319, totusi nu putem permite ca in asia scurt timpu dela 319—325 adeca in 6 ani, se se fia organizatu asia de bine ca afara de Episcopii se aiba si Metropolie; urmédia dara ca Teofil a fost Metropolitul romanilor din Daci'a, care atunci dela cuceritorii ei se numia Goti'a.

Fara indoiala dara acest archipastoriu din Daci'a si Apostolu al crestinitatii printre póporele barbare fuse descendentu din coloniile Traiane, desi Strainii lu numescu metropolit a Gotiei, ceea ce vine de acolo, ca nici odata tierile Daciei n'au avut in acest restimpu unu traiu ne-atarnat, ei trecendu fara incetare din man'a unor barbari in ale altora, primeau in totudeauna numele navalitorilor. Ast-feliu Daci'a fuse numita succesive, Goti'a Hunia, Gepidia, Avaria, Bulgaria, Cumania, s. c. l. si poporul indigenu, si schimbá numele la fiecare schimbare de stapanu si aceste nume sunt singure cunoscute de autorii Bisantini.

Piligrin scrie Papei Benedict al XII-lea la 978 cumca pre timpul Romanilor si al Gepidilor, adeca inaintea de alegerea lui Atila de rege in suta a IV-a Panoni'a reseritului si Misia au avut siepte episcopi. Samuil Kleinu Hist. Daco. Romanorum si Valachorum cap. II. Aici sub Panonia reseritului se intielege insusi Daci'a, si între aceste Episcopate, se intielege si Episcopatele Romane a Daciei, care pentru vechime nu se scie cu certitudine in cari cetati ale Daciei au pututu esistá, dara combinând dupa mîntea sanatósa, unulu metropolitul in capital'a Sarmisegetusa C. Ulpia Traiana) in Transilvani'a, séu dupa impregiurari in alta capitala, cá urmatoriul lui Clemente Romanul de insusi acesta fundat, cu suffragenele Episcopate, din Romul'a séu Romanate (Bimnicu in Romani'a) Tibiscum (Timisióra in Banat in Ungaria) séu si Sirmicium, si Iasi-orum (Iasi in Moldova) cari apoi dupa infrangerea Gotiloru prin Constantinu celu mare restaurându Daci'a din nou si adangendu-o imperiului Romanu s'au mai inmultitu.

Nu dicem ca toti Daco-romanii in cele trei secle dintai au fost crestini pana la unu, pentru ca nici Britani n'au fost toti crestini la inceputu, ei toti si mai virtos Anglosacsonii s'au facut crestini, sub Augustinu cel micu la anul 755. Nici Galli ei mai virtos ramul germano-franc, numai sub regele Clodoveu celu mare la anul 496. Nici Germanii, ei toti séu mai virtos Irisii in sut'a 8-le sub Vincfrid séu Bonifaciu care se numesce Apostolulu germanilor. Nici Rusii sub Olga, Ascold, si Dier, ei toti sub Vladimir cel mare la anul 988. Nici Gothii sub Constantin cel mare la 319 ei toti sub imperatul Valens séu Valente la anulu 376 prin metropolitul Romanilor Teofil seu Ulfila, care au aflat alfabetul Gotiecu Germanu, si au tradusu sant'a scriptura pre limb'a Gotica, pentru care au meritat a se numi apostolulu Gotilor. Asia si Romanii n'au fost toti crestini in primile trei secle, ei nu-

mai o parte mai insemnata dara in seclulu a patrele sub Constantinu celu mare toti au fost crestini.

Starea acésta fericita a coloniilor Romane crestine, au ténut pana pre timpul imperatului Gallien 250—271 cand Gotii cuprinsera tóta Dacia, si romanii o scapara cu totulu din mana, desi sórtea romanilor sub acesti barbari n'au fost cea mai placuta, dara n'au fost nici cea mai asupritóre cum ni sar paré, caci romanii cá locuitori stabili si cultivetori de pamant si maestri in tóte stau legati de pamant, pre cand Gothii cá ori care popul barbaru nu le cunosceau aceste, ci erau dedati la jafuri traind dupa o di pre alta si cand se reintorceau dela excursiuni, flaman-di desbracati goi cá vai de ei, acasa aflau pre romani asteptandu-i cu pane si de tóte bunatatile pamentului prevediendu-i chiar si cu vesminte, prin urmare Gothii nunumai ea nu au apasatu pre romani ci inca i-au scutit in contra altor barbari, pentru aceea ii vedemu pe romani ostindu-se si luptandu-se in sirul Gotilor in contra altor barbari invasionatori (Petru Maior Hist. Daciei, cap. III. §. 5. pag. 19.)

Imperatul Claudiu dela 271—273, bate pre Goti de ii stange: „am stersu dice 320,000 de Goti, 2000 de corabii li-am innecat, acoperite sunt apele de scuturi, acoperiti sunt tiermurii cu spade, campurile sunt acoperite cu óse, nici o cale nu e curata, carele cele multe sunt parasite, si atatea mueri am prinsu, incát fiesce carele ostasiu, câte 2, 3, póte se-si aléga. „Trebellius Pollio in Claudium.“ Aceste lupte s'au intimplat la Bisantii, Tesalonicu, si mai virtos la Marcianopol Pravadi de astadi in Bulgaria. Urmatoriul lui Claudiu imperatul Aurelianu dela 273—278 nascut in Dacia si de Eutropiu asemanat cu Alexandru cel mare. Iuliu Cesare si Traianu, pre care romanii pana astadi ii amintescu in colindele sale, L e r o m D ó m n e si mai tare au batutu pre Gothi la Placentia, Padua si Ticino in Italia.

Trecerea legiunilor si coloniiloru pagane romane indereptu preste Dunere in Messia.

Inse nemai sperand a putea sustinea Dacia langa imparati'a Romanilor au aridicat legiunile sicativa colonisti, si i'au trecut in Messia, care dela el, s'au numit Dacia Aureliana. „Flaviu vobiscus in Aureliano“ cap. 39.

Coloniile inse romane crestine, care de 200 de ani traiau in pace in Dacia tíeri'a lor, fertila scutiti de persecutiunile imparatilor romani pagani, si cá intr'un asil si puteau liberi esercitá dreptul seu religionariu, n'au voit se asculte de imperatul Aurelianu si se-i urmedie preste Dunere in imperiul Roman la Roma, unde tot mai durá persecutiunile cele crude si teribile in contra crestiniilor, si s'au continuatu pana la Constantin celu mare. Si asi schimbá pacea cu persecutiunile, au mai preferit a remanea in Dacia decat a merge cu Aurelianu preste Dunere si silindu-i, mai gata fusera a revoltá si societatea Gothilor in contra lui Aurelianu, decat a parasi si delasá Dacia care de 200 de ani era tiar'a lor.

Si asia Aurelianu fuse constrans a trece Dunerea in Dacia s'a numai cu legiunile si cativa colonisti pagani, éra

cei mai numerosi colonisti mosii stramosii nostri cá crestini remasera aici in Dacia sub conducatoriul lor Sava Romanul supra numitu Gotul (asia se numiau romanii dela Stapanii lor Gothi), pre care din resbunare il martiréza imperatul Aurelianu si il tipa intr'un riu.

(Va urma.)

J. Damsi'a,
parochu, ases. cons.

D I V E R S E.

* *Actulu santirei* bisericeii nou edificate din comun'a G u r b e d i u, in protopresviteratulu Tincei comitatulu Bihorului s'a efeptuit ieri prin Pré Santi'a S'a, parintele Episcopu alu Aradului I o a n u M e t i a n u.

* *Ministri in Aradu.* Escelenti'a S'a, dlu ministru-presiedinte regiu ungaru contele Iuliu Szapáry, rentornandu dela deschiderea lucrárilor incepute la portile de feru, insocitu de dlu ministru de comunicatiune ungaru si si de dlu ministru de comunicatiune austriacu, — a petrecut Mercuri'a trecuta aici in Aradu. Din incidentulu acest'a s'a prezentat la dlu ministru-presiedinte tóte autoritátile.

Din partea nóstra s'a prezentat Pré Santi'a S'a, parintele Episcopu Ioan Metianu, la carele s'a alaturat si preotii celorlalte confessiuni.

* *Statua lui Vasilie Alecsandri.* Consiliulu comunalu alu orasiului Iasi a luat initiativ'a ridicarei in Iasi a unei statue nemuritorului poetu V. Alecsandri. Constituindu-se in comitetu, consiliulu a subscrisu 1,000 de lei.

* *Bibliotec'a lui Alecsandri.* Prin testamentulu seu, Alecsandri a lasatu intrég'a s'a biblioteca Academiei romane. D. Sionu, membru alu doctului corpu, a facutu acésta comunicare.

* *„Serieri postume.“* Sub titlulu acesta se voru publicá la Bucuresci mai multe manuscrise remase de Alecsandri. Dintre acestea unele suntu in stare fragmentara, dér suntu si multe bucati ispravite, intre cari vrede doue drame si mai multe poesii.

* *Rectificare.* In darea de sama si multiamit'a publica despre petrecerea cu dansu a tinerimei studióse din Lipov'a — publicata de noi in Nr. trecut, — a fost trecut cu vederea Rev. Dnu Ioanu Maximilianu paroch suprasolvind 2 fl., pentru cari tinerimea si esprima multiamit'a.

* *Necrologu.* Georgiu Micléu preot. ort. cá sotiu, Juli'a cá fiica, Sofi'a cá mama, Juliu, Ida, Iosif, Georgiu si Ann'a cá frati si sorori, Vincentiu Mikléu cá socru, Stefan Tamasiidan preot ort. cá cumnat; Emili'a si Elen'a cá cumnate, in fine nenumarati consangeni, prieteni si cunoscuti, cu inim'a franta de durere aduc la trista cunoscutia, cum-ca in veci neuitat'a lor sotia si mama, respec-

tive, sora, nora, cumnata, consangéna si cunoscuta Juli'a Micléu n. Jancoviciu, dupa scurte, dar grele suferintie, — dand vietia unei fiice — a adormitu in Domnulu in 19/31. August a. e. la 12¹/₄ óre diminéti'a, in anulu 24 alu etatei si 1 al fericitei sale casatorii. Immormentarea multu regretatei defunte s'a celebrat dupa ritulu gr. or. in Secusigiu la 20. Aug. (1 Sept.) 1890. la 10 ore a. m.

Fia-i tierin'a usióra si memori'a eterna! Secusigiu, 20. Augustu (1 Septemvre). 1890.

* **Recolt'a in Egiptu.** — Lucrarile si mesurile luate in Egiptu pentru imbunatatirea agriculturii si mai ales a irigatiunii facu progrese continue.

Scirile din interiorulu tierii spun, cà recolt'a grâului este mare. Cu tóte astea nu se póte pronuntiá cu certitudine asupra recoltei de grâu din acestu anu, pentru ca Fellahii (tiararii) n'au inceputu se aduca grâu in piatia, pana ce Nilulu nu va fi navigabilu pretutindeni, si apoi recolt'a leguminóseloru fiind fórté buna tiararii nu se vedu siliti a grabi cu vinzarea grâului.

Recolt'a porumbului a fost mai buna decât in anulu precendentu, in sa tiararii au trebuintia de porumbu, fiind mijloculu lor principalu de hrana si de aceea nu l'au adus inca in piati'a Alexandriei. Porumbu nici nu se va exporta, nici importa anulu acesta.

Orzulu a dat o rocolta fórté buna. Anulu acesta se va putea exporta multu mai multu de cât in anulu precendentu. Linte este de asemena multa, desi nu se prea cauta pentru strainatate.

Peste tot recolt'a egipteana din acestu anu este cam urmatórea luand cá medie cifr'a 100:

Grâu	90	procente
Leguminóse	110	"
Porumbu	80	"
Orzu	100	"
Linte	100	"

* **Orcanu.** Din Triestu se telegraféza cu dat'a de 27 Augustu, ca unu Orcau teribilu a causatu in 25 Aug. mari pagube in provincia. In urm'a furtunii pe mare au fostu periclitare si cateva vietii de ómeni. In orasiile Pirano, Rovigno, Parenzo s'au intemplat o multime de stricaciuni insemnate la case si la bucate. Mai multe persóne fiindu cuprinse de furtuna, au suferitu vatamari mai mari séu mai mici. Barcile, care au fostu cuprinse de orcanu, parte s'au cufundatu, parte au fostu aruncate la tiermure.

* **Turnulu Eiffel ca statione metereologica.** Dupa cum anuntia diarele din Parisu, turnulu „Eiffel“ se va folosi in viitoru cà statione metereologica. Dupa incercarile facute pana acum, s'a constatat cu acestu turnu e mai coresponditoru pentru astronomi, decatu cele mai inalte puncte de contemplatiune a steleloru, caci pe cand contemplatiunea steleloru de pe Picy de Dome si Picy du Midi este conturbata prin influentia' ce esereita muntii asupra misicarii atmosferei si asupra

termometrului, pe atunci in turnulu „Eiffel“ aerulu este pe deplinu curatu si limpede.

* **Piati'a Aradului** din Vinerea trecuta: Grâu de celu mai greu 6.90 fl. ér acelu amestecatu 6.— fl.— secara 5.70 fl. — Orzulu s'a vendutu cu 5.70 fl. — Ovesulu — fl. — Cucuruzulu 4.85 fl. — Mazere 20.— fl. — Fasolea 10.50 — Lintea 24 fl. — Cartofii 3 fl. per 100 chgr.

Carnea de vita chil'a 52 cr, cea de vitielu chgr. 80 cr, cea de porc 52, cea de óie 30 cr, unsórea chil'a 68 cr, ér clis'a per chila 58 cr. v. a.

Concursu.

Conformu ordinatiunei Ven. Consistoriu eparch. de 6/18 Iuliu a. e. Nr. 2700. pentru definitiv'a deplinire a parohiei de classa I-a (prima) din Mace'a, (ingremiata in cottulu Aradului, protopresbiteratulu Chisineului) remasa vacanta de dupa reposatulu preotu Georgiu Bragea se eserie concursu cu terminu de alegere pe Duminec'a din 14 Octomvre st. v. 1890. adeca: pe diu'a serbatórei Cuv. Paraschiva.

Emolumintele sunt:

1) Una sesiune paméntu aretoriu; 2) Birulu indatinatu dela 160 numeri de case; dela cei cu pamentu una vica de grâu si una vica de orzu, éra dela cei cu case numai 1 vica de naturale (grâu, orzu au cucuruzu); 3) Stolele usuate dela aceea parohie, nu altcum si accidentiele stolari dela credinciosii grec. or. rom. de prin prejurulu satului (puste) apartinatori la aceea parohie.

Darea directa si cea comunala alesulu preotu le va suportu.

Competintii pentru acésta parohie vor avea a produce calificatiunea preserisa in §-lu 15. lit. a., din Regulamentulu pentru parohii, avendu recoursele bine instruate si adresate comitetului parochialu din Mace'a a-le substerne subscrisulu protopresbiteru in Kétegyháza pana la 12 Octomvrie st. v. a. e. éra pana la alegere in vre-o Dumineca séu serbatóre vor avea a-se presentá in Sta biserica din Mace'a spre a-si aretá desteritatea in cele bisericesci, — observandu-se ca alegandu'lu preotu conform §-lui 8 din Regulamentulu pentru parohii va avea a prestá veduvei preotese jumetate din venitul parohiei pana inclusive la 21 Ianuariu st. v. 1891.

Datu din siedinti'a comit. paroch. tienuta la 4 Aug. st. v. 1890.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: PETRU CHIRILESCU, m. p. protopresviteru.

—□—

Pentru postulu de capelanu langa neputintiosulu parochu din Mocirl'a, Petru Goldisiu, cu terminulu de alegere pe 24 Septemvre v. a. e. se eserie concursu cu dotatiunea parochiala:

- 1) pamentulu parochialu aratoriu 20 jug. à 10 fl. 200 fl.
- 2) Birulu parochialu 18 cubule á 5 fl. 90 fl.
- 3) Stolele indatinate 120 fl.

Din dotatiunea acésta, alegendulu capelanu va capetá diumetate din tot beneficiulu parochialu.

Doritorii de a ocupá acestu postu au a-si substerne petitulul instruitu cu documentele necesari si adresate comitetului parochialu din Mocirl'a la presbiterulu tractualu Petru Suciú, in Ucuris (Ökrös) pana la terminulu mai sus indicat.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu PETRU SUCIU, m. p. ppresviterulu Belifului.

—□—

Se escrie pe statiunea vacanta inv. din Cef'a — ppresv. Tincei — cu terminu de alegere pe **3/15 Oct. a. c.** pana cand recurentii au a-si tramite recursele subscrisului ppresviteru in Cef'a (Cséffa) adjustate cu testimoniu de cualificatiune si testim. dim limb'a magiara, presentandu-se pana la alegere in biserica locala, spre a-si areta desteritatea in cantari si tipicu.

Emolumintele, — pe langa observarea §-lui 74. din regulamentulul pentru invetiaemntu, — sunt:

a) bani gat'a 112 fl. v. a. c) 12 cubule bucate grau si cucuruзу. e) pameantu aratoriu 7 jug. 754□ castastr. d) pentru cumperarea si adusulu lemnelor de focu, din cari se va incaldi si scól'a, 60 fl. v. a. e) doi stanzeni paie, f) stolele cantorali: de la inmortentari mari 1 fl. mici 50 cr., cununii, 50 cr., si alte accidentii mai mici. g) quartiru liberu cu done chilia padimentate, cuina si camera, h) unu intravilanu si o canepisce.

Cef'a (Cséffa), 27 Aug. 8. Sept. 1890.

Comitetulu parochialu

prin: IOSIF VESS'A, m. p. protopresviteru.

—□—

Pe statiunea de invetietóre din **San-Nicolaulu-mare**, nearatanduse competente cu cualificatiunea receruta; — terminulu de alegere pe langa conditiunile deja publicate sa amenat pe **16 28 Septemvre a. c.** Acele care sunt cualificate si au ani de servitii vor fi prin decret definitive denumite, — éra cele necualificate numai provisorminte pe unu anu.

San-Nicolaulu-mare, 22 Augustu (3. Septem.) 1890.

SVETONIU PETROVICIU, m. p. vicariu protop. cá presiedinte.

—□—

Pe statiunea invetiatorésca dela scól'a gr. or. din **Mcrod'a**, inspectoratulu Borosi-Ineului se escria concursu cu terminu de alegere pe **17 Septemvre a. c.**

Emolumintele sunt:

1. In bani 200 fl.
2. In naturale 8 cubule bucate parte grâu, parte cucuruзу.
3. 9° lemne, din care are a se incaldi si scól'a.
- 4 Pentru conferintia 8 fl., scripturistica 8 fl., curatoratulu scólei 6 fl.
5. Cortelu liberu cu gradina de legumi.

Recursele adjustate conform legii sunt a se trimitte subscrisului inspectoru in Borosi-Ineu (Borosjenó) pana la **14 Septemvre a. c.**

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu inspectorulu scolaru: IOAN CORNEA, m. p.

—□—

Pe statiunea invetiatorésca dela scól'a gr. or. din comun'a **Monerau**, inspectoratulu Borosi-Ineului se escria concurs cu terminu de **30 zile dela prim'a publicare.**

Emolumintele sunt:

1. In bani gat'a 180 fl.
2. In naturale 7 cubule grâu, 7 cubule cucuruзу.
3. 8° Lemne. din cari se incaldiesce si scól'a.
4. 10 mäjji fënu.
5. Cortelu liberu cu gradina de legumi.

Recursele adjustate conform prescrieloru legii sunt a-se trimitte subscrisului inspectoru in Boros-Ineu (Borosjenó) pana la **14 Septemvre.**

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu inspectorulu scolaru: IOAN CORNEA, m. p.

—□—

Pentru deplinirea definitiva a postulu invetiatorescu dela scóla romana gr. orient. din **Berecheiu** protopopiatulu Boros-Ineului inspectoratulu Siepreusiuului, se escrie concursu cu terminu de alegere pe **9 Septemvre a. c. st. v.**

Emolumintele anuali sunt: in bani gat'a 310 fl. 79 cr. pentru conferintie 8 fl., scripturistica dupa necesitate, 12 orgi lemne din care se va incaldi si sal'a de invetiamentu, jumetate sesiune de pamentu parte aratoriu, parte fenatiu, quartiru liberu cu unu intravilanu, dela imortentari unde va fi poftitu dela cei mari 50 cr. dela cei mici 20 cr.

Doritorii de a ocupa acestu postu recursele lor adjustate conformu stat. org. cu testimoniu de cualificatiune invetiatorésca si din limba magiara se se subscérna parintelui inspectoru de scóle in Miske p. u. N.-Zerénd Ioanu Avramu, avendu pana la alegere a-se presenta in vre-o dumineca seu serbatóre la biserica pentru de a-si areta desteritatea in celea rituale cei cu clase gimnasiale vor fi preferiti; insa nu vor fi eschisi neci cei fara clase.

Berecheiu, 12/24 Augustu 1890.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: IOANU AVRAMU, m. p. inspectoru scolaru.

—□—

Pentru vacant'a parochia de clas'a III. imbinata si cu statiunea invetiatorésca din **Vasóia**, in protopresbiteratulu Buteniloru — prin acést'a se escrie concursu cu terminu de alegere pe **23 Septemvre a. c.** pana candu recurentii si-vor substerne recursele sale si se vor presentá vre-odata in biserica cá sè se faca cunoscuti alegetoriloru.

Venitele sunt:

1. **Prectiesci**: a) un'a sesiune pamentu aratoriu si fënatiu, b) stole si câte o mesura de cucuruзу — biru dela 110 case.

2. **Invetiatoresci**: a) salariu anualu 100 fl.; b) 5 sinice grâu, 5 sinice cucuruзу si 1 sinicu fasóle; b) jumetate de sesiune pamentu de pasiunatu; c) 8 stëngini de lemne din cari sè se incaldiesca si scól'a; d) quartiru liberu cu gradina.

Vasóia, la 12. Augustu 1890.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: CONSTANTINU GURBANU, m. p. protopresviteru.

—□—